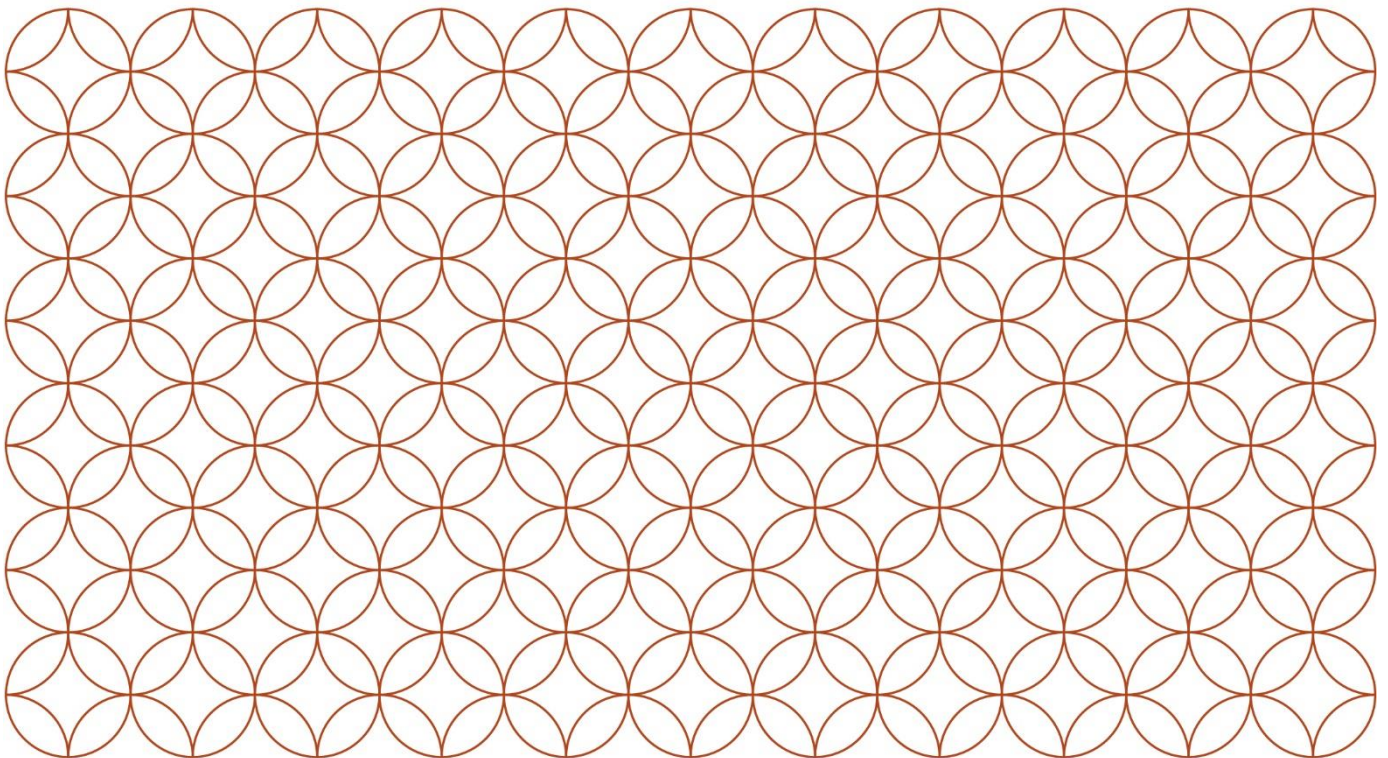

REDOVISNING AV
REGERINGSUPPDRAG

Sammanhållna yrkesutbildningar - komvux som särskild utbildning på gymnasial nivå

Skolverket

Publikationen finns att ladda ner som kostnadsfri
PDF från Skolverkets webbplats:

www.skolverket.se/publikationer

Dokumentdatum: 2021-11-19

Diarienummer: 2020:1624

Skolverket, Stockholm 2021

Innehåll

Lättläst sammanfattning	5
Sammanfattning	8
1. Inledning.....	10
1.1 Uppdraget	10
1.2 Redovisningens olika delar.....	10
2. Bakgrund.....	10
2.1 Komvux som särskild utbildning.....	12
2.2 Gymnasiesärskolan	15
2.3 Syfte med sammanhållna yrkesutbildningar för komvux som särskild utbildning på gymnasial nivå.....	16
3. Redovisning av uppdraget.....	16
3.1 Nationella programråd på gymnasial nivå	16
3.2 Samråd med de nationella programråden	17
3.3 Samråd med myndigheter och andra externa organisationer	18
3.4 Förslag till nationella yrkespaket för komvux som särskild utbildning på gymnasial nivå	19
3.4.1 Föreslagna yrkespakets uppbyggnad och omfattning	19
3.4.2 Paketens utformning	20
3.5 Yrkespaket på gymnasial nivå	21
3.6 Kompetenskrav inom olika branscher	22
3.7 Behov av yrkespaket inom gymnasiesärskolan?	22
4. Diskussion	23
4.1 Likvärdig utbildning.....	23
4.2 Likvärdig möjlighet att stärka elevernas möjligheter att ta sig in på arbetsmarknaden efter studier	24
4.3 Långsiktigt stödande insatser	26
4.4 Studiefinansiering inom komvux som särskild utbildning	27
4.5 Yrkespaket - ett förvirrande begrepp	28
5. Sammanfattande slutsatser	28
5.1 Samråd med de nationella programråden	28
5.2 Förslag till nationella yrkespaket för komvux som särskild utbildning på gymnasial nivå	29
5.3 Yrkespaket på gymnasial nivå	29
5.4 Kompetenskrav inom olika branscher	30
5.5 Behov av yrkespaket inom gymnasiesärskolan?	30

5.6	Långsiktigt stödjande insatser	30
5.7	Studiefinansiering inom komvux som särskild utbildning	30
5.8	Yrkespaket - ett förvirrande begrepp	31
	Referenser	32
	Bilaga 1	34
	Förslag på yrkespaket inom komvux som särskild utbildning	34
	Bilaga 2	38
	Allmänna kurser som kan kombineras med de olika yrkespaketen	38

Lättläst sammanfattning

Sammanhållna yrkesutbildningar

– komvux som särskild utbildning på gymnasial nivå

Här sammanfattar vi vad det står i en rapport som Skolverket har skrivit. Skolverket är en myndighet som arbetar med hur skolornas undervisning ska vara i Sverige.

Skolverket föreslår yrkes-paket

I den här rapporten kommer Skolverket med ett förslag.

Skolverket föreslår att det skulle finnas särskilda yrkes-utbildningar för vuxna personer som har en hjärn-skada eller en intellektuell funktions-nedsättning. De utbildningarna skulle kallas yrkes-paket, och de skulle vara en särskild utbildning i den kommunala vuxenskolan.

Det här innehåller yrkes-paketen

Yrkes-paketen skulle vara som vi beskriver här nedanför.

Det finns nio olika yrkes-paket. De innehåller kurser från de här programmen i gymnasie-särskolan:

- programmet för fastighet, anläggning och byggnation
- programmet för hälsa, vård och omsorg
- programmet för skog, mark och djur.

Varje yrkes-paket innehåller en del där man lär sig grunderna och en del med fördjupning. Det gör att eleven kan fördjupa sina kunskaper i ett område.

Yrkes-paketen kan anpassas efter de behov som eleven har

Skolan kan ändra i ett yrkes-paket, så att det passar eleven.

Man kan till exempel lägga till en kurs. Det är bra, eftersom alla elever är olika och har olika behov.

Därför behövs yrkes-paketen

Skolverket har diskuterat yrkes-paketen med andra myndigheter, organisationer och kommuner. Alla tycker att det vore bra om fler personer med en hjärn-skada eller intellektuell funktions-nedsättning kunde arbeta och få lön. Och då behöver de ju först få lära sig hur man gör olika arbets-uppgifter.

Men det finns några problem som man måste lösa först.

Har eleven råd att studera?

Ett hinder är att eleverna inte får studie-lån eller studie-bidrag. Ett annat hinder kan vara att en person som studerar ibland förlorar sin ersättning från Försäkringskassan eller kommunen.

Arbetsgivare behöver få veta mer

Det finns också hinder hos arbetsgivarna.

Arbetsgivare vet inte alltid hur det är att anställa en person med en hjärn-skada eller intellektuell funktions-nedsättning. Så det behöver de få veta. Det är nämligen lite annorlunda. Arbets-uppgifterna behöver vara tydliga, och det behöver finnas någon som hjälper den anställda.

En del arbetsgivare vet inte heller hur de ska vara mot personer med en hjärn-skada eller intellektuell funktions-nedsättning. De är rädda att göra fel.

Arbetsgivarna behöver också få veta mer om yrkes-paketen. De behöver få veta vad betygen betyder, hur mycket eleverna kan när de gått ut skolan och vilka arbets-uppgifter de kan göra.

Det kan också vara svårt för arbetsgivarna att veta hur de ska följa alla regler som finns om löner och yrken.

Vad kan man göra mer?

Det vore bra om fler personer med en hjärn-skada eller intellektuell funktions-nedsättning kunde få arbete.

Då behöver arbetsgivare, skolor och Arbetsförmedlingen samarbeta om det.

Olika myndigheter behöver också samarbeta och göra så att reglerna fungerar bra.

Sammanfattning

I denna rapport redovisas resultatet av Skolverkets uppdrag att i samråd med de nationella programråden ta fram förslag till sammanhållna yrkesutbildningar, s.k. yrkespaket, som kan användas inom kommunal vuxenutbildning (komvux) som särskild utbildning på gymnasial nivå.

Skolverket ger nio paketförslag som utgår från tre av gymnasiesärskolans nio nationella program. Det är programmet för fastighet, anläggning och byggnation, programmet för hälsa, vård och omsorg och programmet för skog, mark och djur.

Förslagen är, i enlighet med uppdraget, utformade så att de kan fungera som påbyggbara utbildningspaket, som stegvis kan leda till fördjupad kompetens inom ett yrkesområde. Påbyggbarheten innebär att varje paketförslag innehåller ett baspaket och ett fördjupningspaket. Varje paket omfattar 300–500 gymnasiesärskolepoäng.

Eftersom målgruppen för dessa paket är elever med intellektuell funktionsnedsättning eller förvärvad hjärnskada, med mycket olika behov och förutsättningar, gör Skolverket bedömningen att föreslagna paket inte kan begränsas till att innehålla ett och samma kursinnehåll för samtliga elever. Förslagen innebär därför att alla paket kan förändras och kurser kan läggas till eller tas bort, beroende på elevers eller arbetsgivares behov. För att uppnå en ännu större flexibilitet har Skolverket tagit fram en lista över allmänna kurser som, i mån av elevers eller arbetsgivares specifika behov, också de kan läggas till i paketen. Skolverket ser dock en vinst i att det finns nationellt rekommenderade förslag med ett fast kursinnehåll att utgå ifrån och inspireras av för både arbetsgivare och huvudmän för kommunal vuxenutbildning. Likvärdigheten över landet kan på så sätt bli större.

Skolverket har i detta uppdrag samrått med de nationella programråden, myndigheter, organisationer och företrädare för ett tiotal kommuner. Det finns ett samförstånd om att det är viktigt att fler personer ur denna målgrupp ska komma ut i lönearbete. Det finns dock ett flertal hinder för att målgruppen genom de föreslagna yrkespaketen ska kunna komma ut i lönearbete. Exempel på hinder är bristen på studiefinansiering samt att studier kan innebära att viss ersättning för individen går förlorad.

Andra hinder är att arbetsgivare inte ser vinsten av att anställa någon ur denna målgrupp och behöver ges stöd i detta. Arbetsuppgifter behöver tydligt definieras och det måste finnas handledning på arbetsplatsen. Det finns också en osäkerhet kring hur individer i målgruppen ska bemötas och en rädsla för att göra fel. Flera lyfter också att konkurrensen om de få jobb som inte kräver gymnasial utbildning är hård och att det sällan är någon ur denna målgrupp som får ett sådant jobb.

Det finns också en okunskap om vad elever kan efter genomgången gymnasial särskoleutbildning. Många arbetsgivare vet inte vad betyg från denna nivå står

för, vilken kunskapsnivå som eleverna har och vilka arbetsuppgifter de kan utföra efter genomgången utbildning.

Den svenska modellen på arbetsmarknaden med lönegrader och definierade yrkestitlar bidrar också till osäkerhet om vad dessa elever ska anställas som och i vilken anställningsform. De krav som flertalet branscher ställer på definierade yrkestitlar ligger på gymnasial nivå, SeQF 4, och inte på den nivå som utbildning på gymnasial särskolenivå ger, SeQF 2.

För att öka möjligheterna för vuxna med intellektuell funktionsnedsättning eller förvärvad hjärnskada att stärka sin ställning på arbetsmarknaden behövs en större samordning både på lokal och nationell nivå mellan olika aktörer som påverkar målgruppens möjlighet till utbildning och anställning. På lokal nivå behövs samordning mellan arbetsgivare, utbildningsanordnare och arbetsförmedling. På nationell nivå behöver olika myndigheter samordna sig så att regelverk harmonierar fullt ut.

I uppdraget ingick även att utreda om de yrkespaket inom gymnasial yrkesutbildning som Skolverket tidigare har tagit fram kan lämpa sig för den aktuella målgruppen, antingen i befintligt utförande eller med vissa justeringar när det gäller innehåll. Skolverket vill understryka att det i dagsläget inte finns något som hindrar att elever ur målgruppen som har förutsättningar att följa sådan utbildning också erbjuds att studera hela eller delar av de gymnasiala yrkespaketen.

I uppdraget ingick också att överväga om det finns behov av yrkespaket som kan användas inom gymnasiesärskolan. Skolverket har i denna del av uppdraget fört diskussioner med företrädare för gymnasiesärskolan. I dessa samråd har det framkommit att företrädarna anser att yrkespaket skulle kunna fylla en funktion inom gymnasiesärskolan. Dels för ungdomar som är omotiverade och inte vill gå fyra år i gymnasiesärskolan, dels för ungdomar som har ett särskilt yrkesintresse. Skolverkets bedömning är dock att gymnasiesärskolans befintliga struktur och de bestämmelser som gäller för skolformen inte medger yrkespaket inom gymnasiesärskolan.

Resultatet av detta regeringsuppdrag visar, i likhet med tidigare utredningar och uppdrag, att det finns många hinder, även utanför utbildningsväsendet, som behöver undanröjas innan fler vuxna med intellektuell funktionsnedsättning eller förvärvad hjärnskada kan få reella möjligheter att stärka sin ställning på arbetsmarknaden. Fortsatta utredningar och framtagande av åtgärder som inte ligger inom utbildningsväsendets område behöver därför genomföras på ett myndighetsövergripande plan.

1. Inledning

1.1 Uppdraget

Skolverket fick i regleringsbrevet avseende år 2020 i uppdrag att i samråd med de nationella programråden ta fram förslag till sammanhållna yrkesutbildningar, s.k. yrkespaket, som kan användas inom kommunal vuxenutbildning (komvux) som särskild utbildning på gymnasial nivå. Yrkespaketen ska svara mot de kompetenskrav som olika branscher ställer. Skolverket ska utforma förslagen så att de sammanhållna yrkesutbildningarna kan fungera som påbyggbara utbildningspaket, som stegvis kan leda till fördjupad kompetens inom ett yrkesområde. I uppdraget ingår även att utreda om de yrkespaket inom gymnasial yrkesutbildning som Skolverket tidigare har tagit fram kan lämpa sig för målgruppen för komvux som särskild utbildning på gymnasial nivå, antingen i befintligt utförande eller med vissa justeringar när det gäller innehåll. Skolverket ska också överväga om det finns behov av yrkespaket som kan användas inom gymnasiesärskolan.

1.2 Redovisningens olika delar

Inledningsvis beskrivs uppdraget och bakgrunden till uppdraget samt skolformerna gymnasiesärskola och komvux som särskild utbildning. Därefter beskrivs syftet med att ta fram förslag till yrkespaket för personer med intellektuell funktionsnedsättning eller förvärvad hjärnskada.¹ Sedan redovisas uppdragets olika delar, inklusive förslagen till paket och deras innehåll och utformning. Efter det diskuteras vilka förändringar som behöver komma till stånd och vilka frågor som behöver utredas ytterligare för att dessa yrkespaket verkligen ska uppnå sitt syfte: att stärka elevernas möjligheter att ta sig in på arbetsmarknaden efter studierna. Avslutningsvis presenteras de sammanfattande slutsatser som Skolverket kommit fram till efter genomfört uppdrag.

2. Bakgrund

Enligt skollagen ska alla elever ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål. Elever som till följd av funktionsnedsättning har svårt att uppfylla de olika

---

¹ I skollagen används begreppet utvecklingsstörning. I denna redovisning används dock genomgående begreppet intellektuell funktionsnedsättning.

kunskapskrav som finns ska ges stöd som syftar till att så långt som möjligt motverka funktionsnedsättningens konsekvenser.²

Enligt läroplanen (Lvux12) ska vuxenutbildningen förmedla kunskaper och stödja eleverna så att de kan arbeta och verka i samhället. Vuxenutbildningen syftar också till att möjliggöra fortsatta studier.³

Sverige har ratificerat FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.⁴ Av artikel 24 i denna konvention framgår att konventionsstaterna ska säkerställa att personer med funktionsnedsättning får tillgång till allmän högre utbildning, yrkesutbildning, vuxenutbildning och livslångt lärande utan diskriminering och på lika villkor som andra. I detta syfte ska konventionsstaterna säkerställa att skälig anpassning erbjuds personer med funktionsnedsättning. I artikel 27 framgår att de stater som skrivit under konventionen erkänner rätten till arbete för personer med funktionsnedsättning på samma villkor som för andra. Det innefattar rätten att kunna förtjäna sitt uppehälle genom fritt valt eller antaget arbete på arbetsmarknaden och i en arbetsmiljö som är öppen, som främjar integration och som är tillgänglig för personer med funktionsnedsättning.

Detta regeringsuppdrag ligger i linje med de krav som ställs i konventionen. Det är ett faktum att det finns stora skillnader i levnadsvillkor för människor med intellektuell funktionsnedsättning, trots att Sverige, genom att skriva under funktionsrättskonventionen, förbundit sig att följa den. Enligt organisationen Funktionsrätt Sverige⁵ finns det inom en rad områden hinder som skapar ojämlikhet och personer med funktionsnedsättning får inte sina mänskliga rättigheter uppfylla fullt ut.⁶

Ett antal av Skolverkets tidigare regeringsuppdrag om komvux som särskild utbildning⁷ har på olika sätt uppmärksammat att tillgängligheten och tillgången till både utbildning och arbetsmöjligheter för personer med intellektuell funktionsnedsättning behöver öka. Erfarenheter från det nyligen avslutade uppdraget om etablering för elever med intellektuell funktionsnedsättning på arbetsmarknaden visar att kontinuerlig kontakt med arbetslivet under utbildningstiden är viktig. Mer fokus behöver också läggas på yrkeskunskaper och kompetenser i stället för funktionsnedsättningen i relation till elevernas individuella förutsättningar.⁸

---

² 3 kap. 2 § skollagen. (2010:800).

³ Förordningen (SKOLFS 2012:101) om läroplan för vuxenutbildning.

⁴ SÖ 2008:26. Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

⁵ Funktionsrätt Sverige är en samarbetsorganisation som består av cirka 50 rikstäckande funktionsrättsförbund.

⁶ Funktionsrätt Sverige (2020). *Funktionsrättskonventionen*. Hämtad 21-08-18 från <https://funktionsratt.se/funktionsratt-ratten-att-fungera-i-samhallet-pa-lika-villkor/manskliga-rattigheter/funktionsrattskonventionen/>

⁷ Skolverket 2021. *Slutredovisning etablering för elever med intellektuell funktionsnedsättning*.

⁸ Skolverket 2021. *Kommunal vuxenutbildning som särskild utbildning Att möta förändringarna inom komvux som särskild utbildning*.

Skolverket 2021. *Komvux som särskild utbildning – flera hinder på vägen till och under studier*.

⁸ Skolverket 2021. *Slutredovisning etablering för elever med intellektuell funktionsnedsättning*, s. 5-6.

2.1 Komvux som särskild utbildning

Komvux som särskild utbildning på grundläggande nivå syftar till att ge vuxna med intellektuell funktionsnedsättning eller förvärvad hjärnskada kunskaper på en nivå som motsvarar den som utbildningen i grundsärskolan ska ge. Komvux som särskild utbildning på gymnasial nivå syftar till att ge vuxna kunskaper på en nivå som motsvarar den som utbildningen på nationella program i gymnasiesärskolan ska ge. Enligt det svenska ramverket SeQF, som bygger på EU:s ramverk EQF och som syftar till att på ett lättare sätt kunna jämföra olika kvalifikationer från både studier och arbetsliv, motsvarar ett gymnasiesärskolebevis från särskild utbildning för vuxna på gymnasial nivå, kunskaper, färdigheter och kompetenser på kvalifikationsnivå 2. Detta kan jämföras med en gymnasieexamen från kommunal vuxenutbildning som motsvarar kunskaper, färdigheter och kompetenser på kvalifikationsnivå 4.⁹ Detta innebär att utbildningen inom gymnasiesärskolan precis som inom komvux som särskild utbildning på gymnasial nivå inte leder till behörighet för fortsatta studier inom universitet, högskola eller yrkeshögskola eller till en yrkeskompetens på gymnasial nivå vilket många branscher menar utgör grund för anställningsbarhet.¹⁰

Komvux som särskild utbildning hade totalt 3 280 elever inskrivna under läsåret 2020/21 fördelade på 169 kommuner.¹¹ Elevantalet inom komvux som särskild utbildning på gymnasial nivå var under samma tidsperiod 1 217 elever.¹² Antalet elever i komvux som särskild utbildning har minskat stadigt under ett antal år och färre kommuner erbjuder utbildning inom skolformen.¹³

Den 1 juli 2020 upphörde särskild utbildning för vuxna att vara en egen skolform för att i stället vara en del av komvux under benämningen komvux som särskild utbildning. Avsikten med förändringen var att förbättra utbildningen och ge tillgång till mer resurser för målgruppen vuxna studerande med en intellektuell funktionsnedsättning eller förvärvad hjärnskada.¹⁴

Målsättningen med utbildningen är att vuxna med intellektuell funktionsnedsättning eller förvärvad hjärnskada ska stödjas och stimuleras i sitt lärande. Utbildningens övergripande mål är att ge vuxna möjlighet att utveckla sina kunskaper och sin kompetens i syfte att stärka sin ställning i arbets- och samhällslivet samt att främja sin personliga utveckling. Utbildningen ska även utgöra en bas för den nationella och regionala kompetensförsörjningen till

⁹ Sveriges referensram för kvalifikationer (MYH 2020 och 2016). Hämtade 21-10-11 från <https://www.seqf.se/sv/Sa-funkar-det/Sa-funkar-det/> och <https://www.seqf.se/sv/Sa-funkar-det/De-olika-nivaerna/>

¹⁰ Se stycket om kompetenskrav för olika branscher, 4.6.

¹¹ Skolverket (2021), *Statistik om komvux som särskild utbildning läsåret 2020/21*. Hämtad 21-10-08 från <https://www.skolverket.se/skolutveckling/statistik/arkiverade-statistiknyheter/statistik/2021-03-26-statistik-om-komvux-som-sarskild-utbildning-lasaret-2020-21>

¹² Skolverket (2021), *Sök statistik*. Hämtad 21-10-08 från <https://www.jmfal.artisan.se/databas.aspx?sf=sv&hg=L0&vg=Elever&sy=0&varid=1&varid=2&varid=3&varid=4&varid=5&varid=6&varid=8&year=2020&area=-&area=-99&render=true&mode=1#tab-1>

¹³ Skolverket (2021), *Statistik om komvux som särskild utbildning läsåret 2020/21*. Hämtad 21-08-17 från <https://www.skolverket.se/skolutveckling/statistik/arkiverade-statistiknyheter/statistik/2021-03-26-statistik-om-komvux-som-sarskild-utbildning-lasaret-2020-21>

¹⁴ Utbildningsdepartementet 2020-09-10. Pressmeddelande: *Yrkespaket inom komvux som särskild utbildning ska stärka elevernas möjligheter på arbetsmarknaden*. Hämtad 2021-08-17 från <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2020/10/yrkespaket-inom-komvux-som-sarskild-utbildning-ska-starka-elevernas-mojligheter-pa-arbetsmarknaden/>. Jfr prop. 2019/20:105.

arbetslivet. Utgångspunkten för utbildningen för en enskild elev ska vara elevens behov och förutsättningar. När det gäller kommunal vuxenutbildning som särskild utbildning på gymnasial nivå ska de som har störst behov av utbildning prioriteras.¹⁵

Större delen av ämnena inom komvux som särskild utbildning på gymnasial nivå är yrkesämnen. Det finns nationella kurser och orienteringskurser samt ett komvuxarbete. En nationell kurs får delas upp i delkurser för att möta elevens behov av utbildning. Vilka delkurser som ska finnas samt omfattning av dessa beslutas av rektor.¹⁶ När det gäller utbildningens utformning ställs det samma krav på individanpassning och flexibilitet som för övriga komvux. Likaså ska utbildningen bedrivas kontinuerligt under hela året.¹⁷

Delar av eller hela utbildningen kan innehålla arbetsplatsförlagt lärande (apl). Det är rektor som fattar beslut om utbildningen ska innefatta apl och i så fall i vilken omfattning.¹⁸ En variant på detta är s.k. lärlingsutbildning, där en övervägande del av elevens utbildning förläggs till en arbetsplats. Statsbidrag till yrkes- och lärlingsutbildningar finns att söka, men det är fullt möjligt att bedriva sådan utbildning utan statsbidrag.¹⁹

Behörig för studier inom komvux som särskild utbildning är den person som har en intellektuell funktionsnedsättning eller förvärvat hjärnskada. Behörigheten gäller från och med andra kalenderhalvåret det år han eller hon fyller 20 år, om han eller hon är bosatt i landet och saknar sådana kunskaper som utbildningen syftar till att ge och har förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen.²⁰

På grundläggande nivå är det en rättighet för dem som tillhör målgruppen att få delta i utbildningen.²¹ Eleven har dock ingen rättighet att gå en utbildning för att upprätthålla kunskaper. Däremot är det möjligt att läsa om en kurs om kunskaperna saknas.²² Sökande till komvux som särskild utbildning på gymnasial nivå har inte en omedelbar rätt att bli antagen till den sökta kursen. Om samtliga behöriga sökande till kommunal vuxenutbildning som särskild utbildning på gymnasial nivå inte kan antas till sådan utbildning, ska ett urval göras. Vid urvalet ska företräde, i den ordning som anges nedan, ges till den sökande som har störst behov av utbildning på grund av att den sökande

1. önskar fullfölja studier som den sökande har påbörjat enligt en upprättad individuell studieplan,
2. inte har genomgått utbildning i form av ett nationellt program i gymnasiesärskolan eller någon utbildning som motsvarar ett sådant program,
3. är eller riskerar att bli arbetslös,

---

¹⁵ 20 kap. 2 § skollagen.

¹⁶ 2 kap. 10 § förordningen om vuxenutbildning.

¹⁷ 2 kap. 25 § förordningen om vuxenutbildning.

¹⁸ 2 kap. 27 § förordningen om vuxenutbildning.

¹⁹ Jfr bestämmelserna i 11–16 §§ förordning (2016:937) om statsbidrag för regional yrkesinriktad vuxenutbildning.

²⁰ 20 kap. 11 a och 20 a §§ skollagen.

²¹ 20 kap. 11 a § skollagen.

²² 20 kap 11 § skollagen.

4. behöver utbildningen för pågående yrkesverksamhet, eller
5. behöver utbildningen för planerat yrkesval.²³

Kommunen ska dock sträva efter att erbjuda utbildning på gymnasial nivå som styrs av efterfrågan och behov.²⁴

Hemkommunen ansvarar för att de som har rätt att delta i särskild utbildning på grundläggande nivå och önskar det, också får delta i sådan utbildning. Varje kommun ska aktivt verka för att nå de vuxna i kommunen som har rätt att delta i komvux som särskild utbildning på grundläggande nivå och för att motivera dem att delta i sådan utbildning.²⁵ Kommunen ska informera om möjligheterna till komvux som särskild utbildning på gymnasial nivå och aktivt verka för att vuxna i kommunen deltar i sådan utbildning.²⁶ Elever ska ha tillgång till personal med sådan kompetens att deras behov av vägledning inför val av framtida utbildnings- och yrkesverksamhet kan tillgodoses. Även den som avser att påbörja en utbildning ska ha tillgång till vägledning.²⁷ Hemkommunen har dessutom en särskild skyldighet att se till att den som avser att påbörja komvux som särskild utbildning på grundläggande nivå erbjuds studie- och yrkesvägledning.²⁸ Hemkommunen ansvarar för att det upprättas en individuell studieplan för varje elev. Eleven ska i samband med utarbetandet av den individuella studieplanen erbjudas studie- och yrkesvägledning.²⁹

Betyg ska sättas efter avslutad kurs och efter genomfört komvuxarbete. Samma betygsregler som för övriga komvux gäller. Däremot används inte beteckningen F. För den elev som inte uppnår betyget E ska ett intyg om att eleven deltagit i kursen utfärdas. Även den som genomgått en kurs och vill få sina kunskaper dokumenterade på annat sätt än genom betyg ska få ett intyg.³⁰

Sedan den 1 juli 2021 har den som är bosatt i Sverige möjlighet att göra en prövning inom komvux som särskild utbildning i alla kurser som det sätts betyg på samt i komvuxarbetet. Det gäller även den som tidigare har fått betyg på kursen, gymnasiearbetet eller gymnasiesärskolearbetet.³¹ Möjligheten att validera tidigare kunskaper och få dessa dokumenterade gäller även för komvux som särskild utbildning.³²

En elev kan kombinera studier inom komvux som särskild utbildning med studier inom övriga delar av komvux dvs. svenska för invandrare, komvux på grundläggande nivå eller komvux på gymnasial nivå.

---

²³ 3 kap. 8 § förordningen om vuxenutbildning.

²⁴ 20 kap. 16 § skollagen.

²⁵ 20 kap. 10 § skollagen.

²⁶ 20 kap. 17 § skollagen.

²⁷ 2 kap. 29 § skollagen.

²⁸ 20 kap. 10 a § skollagen.

²⁹ 2 kap. 16 § förordningen om vuxenutbildning.

³⁰ Jfr 20 kap. 34–39 och 44 §§ skollagen.

³¹ 20 kap. 40 § skollagen.

³² 20 kap. 42 och 43 §§ skollagen.

2.2 Gymnasiesärskolan

Inom gymnasiesärskolan i Sverige fanns det läsåret 2020/2021 knappt 6 600 elever.³³

Gymnasiesärskolan ska ge elever med utvecklingsstörning en anpassad utbildning som ska ge en god grund för yrkesverksamhet och fortsatta studier samt för personlig utveckling och ett aktivt deltagande i samhällslivet.³⁴

Det finns nio nationella program inom gymnasiesärskolan. Dessa är³⁵:

Programmet för:

- administration, handel och varuhantering,
- estetiska verksamheter,
- fastighet, anläggning och byggnation,
- fordonsvård och godshantering,
- hantverk och produktion,
- hotell, restaurang och bageri,
- hälsa, vård och omsorg,
- samhälle, natur och språk,
- skog, mark och djur.

Alla nio program ska förbereda eleverna för ett yrkesliv. Programmet för estetiska verksamheter och programmet för samhälle, natur och språk förbereder också för de fortsatta studier som är öppna för målgruppen, exempelvis folkhögskola³⁶ eller komvux som särskild utbildning.

Utbildningen i gymnasiesärskolan kan anpassas utifrån varje elevs förutsättningar, genom att elever på nationella program i gymnasiesärskolan kan läsa kurser enligt gymnasieskolans ämnesplaner eller ämnesområden från gymnasiesärskolans individuella program. Elever på individuella program i gymnasiesärskolan kan läsa kurser från gymnasiesärskolans nationella program.³⁷ Det finns inga behörighetskrav för gymnasiesärskolans nationella program.³⁸

Inom gymnasiesärskolan finns det också individuella program som är till för de elever som inte har förutsättningar att följa undervisningen på ett nationellt

---

³³ Skolverket (2021), *Statistik om gymnasiesärskolan 2020*. Hämtad 21-09-14 från <https://www.jmfatal.artisan.se/databas.aspx?sf=gs&hg=L0&vg=Elever&sy=0&varid=1&varid=2&varid=22&varid=21&year=2020&area=&area=-99&render=true&mode=1#tab-1>

³⁴ 18 kap. 2 § skollagen.

³⁵ 19 kap. 2 § samt bilaga 3 till skollagen.

³⁶ *Gymnasiesärskolan s.17*, Skolverket (2013).

³⁷ *Gymnasiesärskolan s.14*, Skolverket (2013).

³⁸ 18 kap. 4 § skollagen.

program.³⁹ Utbildningen på ett individuellt program utformas utifrån den enskilda elevens behov och förutsättningar.⁴⁰

Genomgången utbildning inom gymnasiesärskola leder inte till behörighet till universitet, högskola eller yrkeshögskola.⁴¹

2.3 Syfte med sammanhållna yrkesutbildningar för komvux som särskild utbildning på gymnasial nivå

Syftet med yrkespaketet inom komvux som särskild utbildning på gymnasial nivå är att stärka elevernas möjligheter att ta sig in på arbetsmarknaden efter genomförda studier. Fler ur målgruppen ska alltså ges möjlighet att tjäna egna pengar och delta i samhällslivet.⁴² Enligt uppdraget ska yrkespaketet svara mot de kompetenskrav som olika branscher ställer och leda till en fördjupad kompetens inom ett yrkesområde.

Syftet är också att öka den nationella likvärdigheten. Det finns idag inga nationella riktlinjer för vad sammanhållna yrkesutbildningar inom komvux som särskild utbildning på gymnasial nivå ska innehålla. Det innebär att varje kommun eller region kan göra på olika sätt, exempelvis när det gäller kursurval, vilket kan försvåra för arbetsgivare att veta vad en arbetssökande eller praktikant faktiskt kan.

3. Redovisning av uppdraget

3.1 Nationella programråd på gymnasial nivå

Uppdraget att utforma yrkespaketet inom särskild utbildning för vuxna på gymnasial nivå skulle göras i samråd med de nationella programråden för gymnasial yrkesutbildning. För varje yrkesprogram inom gymnasieskolan finns ett nationellt programråd. Det är Skolverket som ansvarar för de nationella programråden för gymnasial yrkesutbildning.⁴³ Ledamöterna i programråden representerar arbetsgivarorganisationer, arbetstagarorganisationer, branscher och myndigheter. Programråden syftar till att stärka samarbetet mellan gymnasieskolan och arbetslivet, för att yrkesutbildningarna bättre ska svara mot arbetslivets behov.⁴⁴ Även de nationella programmen inom gymnasiesärskolan

³⁹ 18 kap. 8 § och 19 kap. 14 § skollagen.

⁴⁰ *Gymnasiesärskolan*, s.93. Skolverket (2013).

⁴¹ Myndigheten för delaktighet (2020). *Begränsade livsval*. Nummer 2020:8. Stockholm.

⁴² Utbildningsdepartementet 2020-09-10. Pressmeddelande: *Yrkespaketet inom komvux som särskild utbildning ska stärka elevernas möjligheter på arbetsmarknaden*. Hämtad 2021-08-17 från <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2020/10/yrkespaketet-inom-komvux-som-sarskild-utbildning-ska-starka-elevernas-mojligheter-pa-arbetsmarknaden/>

⁴³ 10 § förordning med instruktioner för Statens skolverk

⁴⁴ Skolverket (2021), *Nationella programråd för yrkesutbildning på gymnasial nivå*. Hämtad 21-09-29 från <https://skolverket.se/om-oss/organisation/nationella-programrad-for-yrkesutbildning-pa-gymnasial-niva>

och sammanhållna yrkesutbildningar (yrkespaket) inom komvux på gymnasial nivå inkluderas i de nationella programrådets verksamhetsområde. Det finns, som tidigare nämnts, nio program inom gymnasiesärskolan, varav sju är yrkesinriktade och knutna till de nationella programråden. Nedan redovisas vilka nationella programråd som är kopplade till respektive gymnasiesärskoleprogram:

Programmet för:

- administration, handel och varuhantering (nationella programrådet för handels- och administrationsprogrammet),
- fastighet, anläggning och byggnation (nationella programråden för bygg och anläggningsprogrammet, och VVS- och fastighetsprogrammet),
- fordonsvård och godshantering (nationella programrådet för fordons- och transportprogrammet),
- hotell, restaurang och bageri (nationella programråden för restaurang- och livsmedelsprogrammet och hotell- och turismprogrammet),
- hälsa, vård och omsorg (nationella programråden för barn- och fritidsprogrammet och vård- och omsorgsprogrammet),
- skog, mark och djur (nationella programrådet för naturbruksprogrammet).

3.2 Samråd med de nationella programråden

Inom ramen för detta uppdrag har samråd med de nationella programråden skett i flera steg. Inledningsvis presenterade Skolverket uppdraget och gav inledande information om målgruppen på ordinarie programrådsmöte den 17 februari 2021. Vid detta tillfälle gavs programråden även möjligheten att diskutera frågor de fått ut i förväg tillsammans med dagordningen. Ledamöterna ombads att ge exempel på när etablering efter komvux som särskild utbildning på gymnasial nivå eller gymnasiesärskolan hade fungerat inom deras bransch samt exempel på vilka arbetsuppgifter/yrkesområden som skulle kunna vara lämpliga för yrkespaket för denna målgrupp.

Senare under våren samt i augusti och september 2021 hölls arbetsmöten med programråden där framtagna förslag diskuterades och modifierades.

Diskussioner fördes också kring vilka arbetsuppgifter som kan vara lämpliga för målgruppen. I syfte att förankra förslagen till yrkespaket har det i vissa fall också förts diskussioner med enskilda ledamöter och andra experter från respektive bransch. Vid programrådsmötet den 13 oktober 2021 presenterades delar av de slutliga förslagen på ett övergripande sätt för programråden.

Programrådet för fastighet, anläggning och byggnation ställer sig positivt till förslag på yrkespaket inom komvux som särskild utbildning på gymnasial nivå. Även programrådet för naturbruksprogrammet, vilket är kopplat till

---

gymnasiesärskoleprogrammet skog, mark och djur, är positivt till yrkespaketet för målgruppen. Ett av de programråd som är kopplat till gymnasiesärskoleprogrammet hälsa, vård och omsorg, programrådet för barn- och fritidsprogrammet, är också positivt till förslag på yrkespaketet för målgruppen. Det andra programrådet som är kopplat till gymnasiesärskoleprogrammet hälsa, vård och omsorg, programrådet för vård- och omsorgsprogrammet, avstår dock från att ställa sig bakom förslag till yrkespaketet för målgruppen med motiveringen att rådet inte är redo att föreslå några paket inom tidsperioden för denna regeringsredovisning. Rådet anser dock att arbetsmarknadens parter fortsatt behöver diskuteras denna fråga.

För övriga gymnasiesärskoleprogram har Skolverket efter samråd med respektive nationellt programråd valt att inte föreslå några yrkespaket. Två av de berörda nationella programråden ser inte några möjligheter alls till yrkespaketet medan övriga uppger att man kan tänka sig att föra en fortsatt diskussion.

De nationella programråden anger ett antal orsaker till att de avböjer eller är tveksamma till yrkespaketet för vuxna med intellektuell funktionsnedsättning eller förvärvad hjärnskada. Några argument som lyfts är att arbetsuppgifter blir alltmer komplicerade, komplexa, teknikintensiva och digitaliserade. Vidare tas det upp att det inom vissa branscher är enmans- eller småföretag som är den övervägande företagsformen. Möjlighet och tid till handledning samt ekonomi ses då som konkreta svårigheter i sammanhanget, liksom att ett fåtal anställda måste kunna utföra många och omfattande arbetsuppgifter. Även säkerhetsaspekter har framförts som skäl. Några programråd ser också bekymmer med yrkestitlar och vad eleverna efter genomgången utbildning ska anställas som. Man lyfter att den svenska modellen inom vissa branscher genom avtal reglerar detta och menar att det är arbetsmarknadens parter som fortsatt måste diskutera denna fråga. Flera programråd har utöver detta lyft ett antal utmaningar med yrkespaketet för denna målgrupp. Dessa utmaningar berörs under diskussionsavsnittet nedan.

3.3 Samråd med myndigheter och andra externa organisationer

Skolverket har utöver samråden med de nationella programråden genomfört skriftliga eller muntliga intervjuer med Arbetsförmedlingen, Företagarna, Försäkringskassan, Kommunal, LO, Myndigheten för delaktighet (MFD), Samhall, Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM), Sveriges Kommuner och Regioner (SKR), Svenskt Näringsliv och Riksförbundet för utvecklingsstörda barn, ungdomar och vuxna (FUB) för att i möjligaste mån kunna beakta de faktorer som är viktiga för denna målgrupp. Skolverket har även intervjuat företrädare för komvux som särskild utbildning i fem kommuner. Utöver detta har fyra kommuner intervjuats om hur de arbetar med breddad rekrytering och arbetsdelning samt stödjande och motiverande insatser relaterade till målgruppen.

Alla intervjuade ser positivt på att det skapas ytterligare möjligheter till meningsfull sysselsättning för denna grupp. De lyfter dock att ett flertal åtgärder måste till för att detta ska lyckas. Bland annat behöver det finnas en närmare koppling mellan innehåll i utbildningen, det arbetsplatsförlagda lärandet och handledare som kan se och utveckla elevernas potential. Det behövs också arbetsgivare som ser möjligheter och har förutsättningar att anställa personer med intellektuell funktionsnedsättning eller förvärvat hjärnskada. Att kunna få och behålla ett arbete för en person med intellektuell funktionsnedsättning ställer också krav på att olika aktörer med kunskap om och förståelse för individens behov samverkar, både under praktik och anställning. Flera lyfter också att konkurrensen om de få jobb som inte kräver gymnasial utbildning är hård och att det sällan är någon ur denna målgrupp som får ett sådant jobb.

Flera företrädare lyfter också att bristen på studiefinansiering och långsiktiga stödinsatser till arbetsgivare för att kunna ta emot arbetstagare inom målgruppen är hinder för målgruppens inträde på arbetsmarknaden. Personer ur denna målgrupp erbjuds ofta återkommande praktikplatser men inte anställningar. Andra hinder som nämns är fördomar om målgruppen hos arbetsgivare och brist på kunskap om vilket stöd som individer ur denna målgrupp kan behöva.

Flera av de kommuner Skolverket varit i kontakt med anser även att enbart framtagande av yrkespaket för denna målgrupp inte kommer att få någon särskild betydelse i sig. De menar att för att yrkespaketen ska nå sitt syfte måste det till samverkan med branscher som erbjuder anställning efter utbildningen. Även Skolverket har tidigare konstaterat att i arbetslivet behöver fler aktörer samarbeta för att arbetsgivare ska kunna erbjuda den anpassning av arbetsuppgifter, arbetsplats och arbetsmiljö som krävs för att målgruppen ska ges reella möjligheter till arbete.⁴⁵

Kommunerna framhåller också vikten av att de yrkeskurser som ingår i de olika yrkespaketen är statsbidragsberättigade och långsiktiga så att det skapas ekonomiska förutsättningar att organisera och genomföra dessa ofta kostsamma utbildningar. Kommunerna anser också att även listan med kompletterande kurser som föreslås (bilaga 2) ska omfattas av statsbidrag.

3.4 Förslag till nationella yrkespaket för komvux som särskild utbildning på gymnasial nivå

3.4.1 Föreslagna yrkespakets uppbyggnad och omfattning

De yrkespaket Skolverket föreslår är uppbyggda av bas- respektive fördjupningspaket. Utgångspunkten är att dessa paket omfattar vardera 300 till 500 gymnasiesärskolepoäng. Poängtalen varierar beroende på paketens karaktär och vilka arbetsuppgifter de bedöms kunna leda till.

---

⁴⁵ Skolverket 2021. *Slutredovisning etablering för elever med intellektuell funktionsnedsättning*, s.8.

3.4.2 Paketens utformning

Förslagen presenteras i sin helhet i bilaga 1.

Skolverket föreslår nio yrkespaket som utgår från tre nationella program i gymnasiesärskolan, programmet för fastighet, anläggning och byggnation, programmet för hälsa, vård och omsorg och programmet för skog, mark och djur.

De yrkespaket som presenteras i detta uppdrag är tänkta att leda till arbete med definierade arbetsuppgifter inom olika yrkesområden. Kompetensnivå och kunskapsprofil hos individer med intellektuell funktionsnedsättning eller förvärvad hjärnskada kan vara mycket ojämn vilket gör att föreslagna paket måste kunna modifieras och utbildningen måste kunna individualiseras på olika sätt utifrån elevens och arbetsgivarens behov och förutsättningar. Förmågan att studera kan dessutom variera vilket gör att även studietakten kan behöva anpassas.

Vikten av individualisering är något som har lyfts av i stort sett alla som Skolverket har haft kontakt med i detta uppdrag. Beroende på elevens och arbetsgivarens behov och förutsättningar kan kurser bytas ut, tas bort eller läggas till. Skolverkets förslag till yrkespaket inom komvux som särskild utbildning på gymnasial nivå ska alltså i första hand ses som vägledande.

Yrkespaketen kan också kompletteras utifrån listan i bilaga 2. Listan innehåller kurser med innehåll som anses vara viktigt som ett komplement till själva yrkeskunskaperna men som inte direkt kopplas till något specifikt yrkespaket eller gymnasiesärskoleprogram. Exempel på sådana kurser är matematik 1 och engelska 1. Även vissa yrkeskurser med ett innehåll som anses vara viktigt inom flera yrkesområden finns med i listan. Service och bemötande 1 är ett exempel på en sådan kurs. Denna lista ska ses mer som inspiration än rekommendation. Det är också möjligt att använda kurser utöver dem som står på listan. Paketen kan även kompletteras med yrkes- eller allmänna kurser inom grundläggande eller gymnasial komvux. För att ytterligare möta elevens behov kan nationella kurser delas upp i delkurser.

En möjlig väg genom utbildning och in i anställning kan starta med ett baspaket. Nästa steg, efter genomfört baspaket och om förutsättningar finns, kan vara praktik där individen får möjlighet att använda de kunskaper och färdigheter den fått under basutbildningen. Därefter kan eleven påbörja utbildning inom ett fördjupningspaket. Med fördel kan elevens aktuella kunskaper då valideras mot innehållet i fördjupningspaketet för att på så vis eventuellt kunna förkorta studietiden.

Några av de nationella programråden har lyft vikten av att kursen service och bemötande 1 inkluderas i vissa baspaket. Därför finns kursen med i de baspaket där berört programråd ansett det vara befogat. Kursen har också lagts med i listan över mer allmänna kurser för att tydliggöra att kursen finns och kan vara aktuell även för elever som läser andra yrkespaket.

Programrådet för hotell- och turismprogrammet och restaurang- och livsmedelsprogrammet efterfrågar en hygienkurs motsvarande kursen hygien inom gymnasieskolan och komvux på gymnasial nivå som omfattar 100 gymnasiepoäng, vilken är en kurs inom de programgemensamma ämnena inom restaurang- och livsmedelsprogrammet i gymnasieskolan. Någon motsvarande kurs finns idag inte inom gymnasieskolan eller inom komvux som särskild utbildning på gymnasial nivå då hygien ingår som delar i andra kurser. Dock kan behovet av en specifik kurs rörande hygien behöva undersökas vidare.

Programrådet för naturbruksprogrammet har lyft att det finns ett behov av en mer specifik kurs för hundskötsel och hundkunskap.

3.5 Yrkespaket på gymnasial nivå

I uppdraget ingår även att utreda om de yrkespaket inom gymnasial yrkesutbildning som Skolverket tidigare har tagit fram, kan lämpa sig för målgruppen för komvux som särskild utbildning på gymnasial nivå, antingen i befintligt utförande eller med vissa justeringar när det gäller innehåll. Personer med intellektuell funktionsnedsättning kan ha mycket ojämn begåvningsprofil och det är således på individuell nivå det går att identifiera om en elev kan klara vissa delar av befintliga paket, inte på systemnivå. Rektorer, lärare och andra yrkesgrupper som arbetar inom komvux som särskild utbildning som Skolverket varit i kontakt med, menar att det är bra att det skapas separata paket för målgruppen. De anser vidare att befintliga yrkespaket på gymnasial nivå kan ställa för höga krav på elever med intellektuell funktionsnedsättning eller förvärvad hjärnskada. De menar att det därför är bättre att en individ börjar sin utbildning på gymnasial sarskolenivå och sedan helt eller delvis går över till studier på gymnasial nivå om förutsättningarna finns.

Det finns i dagens lagstiftning inga hinder för elever med en intellektuell funktionsnedsättning eller förvärvad hjärnskada att läsa kurser på komvux som gymnasial nivå förutsatt att de uppfyller behörighetsvillkoren för den skolformsdelen. Skolverket har dock i en tidigare rapport⁴⁶ konstaterat att det finns kommuner som sätter upp hinder som inte alltid är förenliga med de behörighetsvillkor som ställs i skolförfattningarna. I vissa kommuner kan det också finnas hinder av mer praktisk karaktär som gör det svårt för elever att kombinera studier inom komvux olika skolformsdelar. Exempelvis kan utbildningen i komvux ges i andra lokaler, genom distansundervisning eller på annan ort än elevens hemkommun vilket gör att personer med intellektuell funktionsnedsättning kan få svårt att delta i sådan undervisning. Det är inte heller självklart att utbildningen på gymnasial nivå anpassas till målgruppens behov trots att även elever som studerar inom komvux på gymnasial nivå omfattas av

---

⁴⁶ Skolverket 2021. *Komvux som särskild utbildning – flera hinder på vägen till och under studier, orsaker till det minskade elevantalet inom komvux som särskild utbildning, s.73.*

rätten till extra anpassningar och stöd. Även förändrade krav på färdtjänst⁴⁷ kan vara bidragande orsaker.

3.6 Kompetenskrav inom olika branscher

De sammanhållna yrkesutbildningarna, som Skolverket föreslår inom komvux som särskild utbildning på gymnasial nivå, ska svara mot de kompetenskrav som olika branscher ställer. Förslagen ska utformas så att yrkespaketen kan fungera som påbyggbara utbildningspaket, som stegvis kan leda till fördjupad kompetens inom ett yrkesområde.

Som nämnts bland annat under rubrik 3.1 Komvux som särskild utbildning ovan motsvarar ett gymnasiesärskolebevis från särskild utbildning för vuxna på gymnasial nivå kunskaper, färdigheter och kompetenser på kvalifikationsnivå 2 inom SeQF.⁴⁸

Många branscher ställer relativt höga kompetenskrav på anställningsbarhet, krav som personer med intellektuell funktionsnedsättning eller förvärvad hjärnskada i många fall inte kan möta eftersom kraven ofta handlar om minst gymnasieexamen som inom SeQF är på kvalifikationsnivå 4.

3.7 Behov av yrkespaket inom gymnasiesärskolan?

I uppdraget ingick också att överväga om det finns behov av yrkespaket som kan användas inom gymnasiesärskolan.

I dialog med rektorer och lärare från gymnasiesärskolan samt med företrädare från SPSM har det framkommit att yrkespaket som består av ämnen från gymnasiesärskolan skulle kunna fylla en funktion för elever som tillhör gymnasiesärskolans målgrupp. Dels för ungdomar som är omotiverade och inte vill gå fyra år i gymnasiesärskolan, dels för ungdomar som har ett särskilt yrkesintresse. Exempel ges på elever som studerar inom programmet hotell, restaurang och bageri och därför måste läsa kurser inom alla tre områden, trots att de bara är intresserade av att arbeta inom hotellbranschen.

I dessa dialoger framkom även att elever som tillhör gymnasiesärskolans målgrupp, men som valt en utbildning inom gymnasieskolans introduktionsprogram, skulle kunna ha nytta av att studera föreslagna yrkespaket. För att det ska vara möjligt krävs dock en regeländring eftersom elever inskrivna i gymnasieskolan med nuvarande regleringar inte får läsa ämnen från gymnasiesärskolan.

Gymnasiesärskolans nationella program har samma grundläggande struktur som gymnasieskolans nationella program. Skolverket bedömer därför att

---

⁴⁷ Skolverket 2021. *Komvux som särskild utbildning – flera hinder på vägen till och under studier, kapitel 4, Hinder för studier, färdtjänst.*

⁴⁸ Sveriges referensram för kvalifikationer (MYH 2016). Hämtad 2021-10-20 från <https://www.seqf.se/sv/Sa-funkar-det/De-olika-nivaerna/> och <https://www.seqf.se/sv/Sa-funkar-det/Kvalifikationer/>

gymnasiesärskolans befintliga struktur, utifrån gällande bestämmelser, inte medger yrkespaket inom skolformen.

4. Diskussion

Detta uppdrags huvudfokus har varit att ta fram förslag på sammanhållna yrkesutbildningar som kan användas inom kommunal vuxenutbildning som särskild utbildning på gymnasial nivå. Under arbetets gång har det visat sig att det finns ett antal hinder med betydelse för målgruppen som kan göra att yrkespaket för denna målgrupp inte kommer att kunna få ett verkligt genomslag och göra så att fler ur målgruppen kommer ut i lönearbete. Skolverket behöver fortsatt arbeta för att ta fram fler yrkespaket inom komvux som särskild utbildning på gymnasial nivå och att utvärdera användningen av dem. Likaså behöver Skolverket fortsätta att arbeta för att kompetensen och kunskapen när det gäller utbildning för denna målgrupp utvecklas.

Skolverket bedömer också att det finns ett behov av fortsatta utredningar och framtagande av åtgärder för målgruppen och att detta bör genomföras på ett myndighetsövergripande plan eftersom flera av hindren inte ligger inom utbildningsväsendets område.

4.1 Likvärdig utbildning

Det finns stora nationella skillnader när det gäller om det erbjuds och i så fall vilken utbildning som erbjuds inom komvux som särskild utbildning. Komvux som särskild utbildning fanns läsåret 2020/2021 i 169 av landets 290 kommuner. Antalet elever under läsåret 2020/2021 uppgick till 3 280, vilket är en minskning med 7 procent jämfört med året innan.⁴⁹ Komvuxutredningen konstaterade att yrkesutbildning inom komvux som särskild utbildning på gymnasial nivå erbjuds i 80 av 290 kommuner.⁵⁰

Skolverket har i arbetet med detta uppdrag noterat att det generellt finns en stor okunskap, både i och utanför skolans värld, både när det gäller komvux som särskild utbildning på gymnasial nivå och gymnasiesärskolan.⁵¹ Det saknas kunskap om existerande kurser, vad de innehåller och vad en elev i realiteten har för kunskaper efter genomgången kurs eller utbildning. Detta understryks av företrädare för Arbetsförmedlingen som menar att det skulle underlätta för presumtiva arbetsgivare om elever efter genomgången utbildning på gymnasial

⁴⁹ Skolverket (u.å.). *Statistik om komvux som särskild utbildning läsåret 2020/21*. Hämtad 2021-09-01 från <https://www.skolverket.se/skolutveckling/statistik/arkiverade-statistiknyheter/statistik/2021-03-26-statistik-om-komvux-som-sarskild-utbildning-lasaret-2020-21>

⁵⁰ SOU 2018:71. *En andra och en annan chans – ett komvux i tiden*, s. 332.

⁵¹ Skolverket har i detta uppdrag inte berört komvux som särskild utbildning på grundläggande nivå. Observationen gäller därför enbart komvux som särskild utbildning på gymnasial nivå.

särskolenivå i stället för ett betyg, fick ett intyg som beskriver vad de kan och vilka arbetsuppgifter de kan utföra.

Det behövs också en större förståelse för målgruppens behov, exempelvis behov av en lägre studietakt och därmed längre tid för att uppnå uppsatta mål. Komvux ska möta alla elevers behov, även de som behöver individuella lösningar och en lägre studietakt. Även små steg framåt i kunskapsutveckling kan ha stor betydelse för den enskilda individen och för samhället.

Detta uppdrag väcker också frågor om svårigheterna för målgruppen att stärka sina möjligheter att ta sig in på arbetsmarknaden efter avslutade studier. För en möjlighet att bidra, att vara en aktiv samhällsmedborgare och att få en möjlighet att fördjupa sina kunskaper och utöva rätten till ett livslångt lärande är det av största vikt att det är kvalitet och likvärdighet i utbildningen, att det finns möjlighet till vidareutbildning som möter behovet på arbetsmarknaden och att det finns tydliga incitament för elever att studera på komvux - något som målgruppen upplever sig sakna idag.⁵² Trots konventioner, politiska ramverk, lagar och läroplaner som syftar till inkludering och likvärdiga livschanser upplever många personer med intellektuell funktionsnedsättning ändå diskriminering och exkludering i samhället.⁵³ Skolsystemet, med särskilda skolformer för personer med intellektuell funktionsnedsättning eller förvärvad hjärnskada tänkta för anpassning och lika villkor, är på flera sätt exkluderande. De olika skolformerna gör att elever med intellektuell funktionsnedsättning eller förvärvad hjärnskada i lägre grad träffar personer utan funktionsnedsättningar. Elever med intellektuell funktionsnedsättning är uteslagna från högre utbildning och möjligheterna att yrkesväxla inom ramen för vuxenutbildningen är också mycket begränsade. I praktiken är avsaknaden av tillgång till fortsatt utbildning både hindrande och olikvärdig.⁵⁴

4.2 Likvärdig möjlighet att stärka elevernas möjligheter att ta sig in på arbetsmarknaden efter studier

Även om alla externa intressenter är eniga om att det är viktigt att individer i denna målgrupp i större utsträckning kommer ut i arbete så råder det olika uppfattningar om hur detta ska genomföras. De flesta intressenter pekar också på att många av dagens yrken kräver självständigt arbete, vilket anses utgöra mer eller mindre stora hinder för personer i behov av handledning i arbetet.

I en rapport från Myndigheten för delaktighet, *Begränsade livsval*⁵⁵, lyfts att intervjuade före detta elever i gymnasiesärskolan anser att studierna i gymnasiesärskolan inte gav dem en tillräcklig grund för arbetslivet. Flera av dem anser att förväntningarna på dem var för lågt ställda och att fokus i alltför hög

⁵² Skolverket (2021). *Kommunal vuxenutbildning som särskild utbildning Att möta förändringarna inom komvux som särskild utbildning*, s.23.

⁵³ Skolverket (2021). *Slutredovisning etablering för elever med intellektuell funktionsnedsättning*, s.10.

⁵⁴ Skolverket (2021). *Slutredovisning etablering för elever med intellektuell funktionsnedsättning*, s.10.

⁵⁵ Myndigheten för delaktighet (2020). *Begränsade livsval. Nummer 2020:8. Stockholm.*

grad låg på vad de inte kunde och att utgångspunkten var att de flesta branscher och arbeten inte var möjliga för dem.⁵⁶

Detta kan förstås också bero på aspekter som gymnasiesärskolan och rektorn inte kan påverka, som till exempel arbetsgivares och olika samhällsnivåers inställning till personer med intellektuell funktionsnedsättning.

Branschföreträdare och arbetsgivare, både offentliga och privata, behöver titta på de arbetsuppgifter som olika yrkesgrupper utför och identifiera vilka arbetsuppgifter som kan lyftas bort från redan anställd personal och som skulle passa personer med en intellektuell funktionsnedsättning eller förvärvad hjärnskada, exempelvis genom arbetsdelning. Om detta genomförs skulle möjligheter kunna skapas för att yrkesgrupper kan koncentrera sig mer på sitt yrkes kärnuppgifter samtidigt som fler personer, exempelvis inom målgruppen för komvux som särskild utbildning på gymnasial nivå, får möjlighet till ett lönearbete. Yrkespaket för denna målgrupp kan vara ett sätt att fokusera på vad denna grupp kan bidra med i arbetslivet.

I detta uppdrag har det också framkommit att det finns olika uppfattningar om föreslagna paket ska benämnas med yrkestitlar för att beskriva vad de leder till för slags arbetsuppgifter eller inte. Några myndigheter, bland annat Arbetsförmedlingen och SPSM, organisationer och företrädare för gymnasiesärskolan och komvux som särskild utbildning menar att titlar skulle underlätta matchning, ge en större tydlighet för både individ och arbetsgivare och underlätta för arbetsgivare vid anställning. Dessa företrädare menar också att titlar av något slag kan stärka självförtroendet och självbilden för elever ur denna målgrupp. Motsatta åsikter som framförts är att det är arbetsmarknadens parter som ska definiera yrkesroller och att det finns en risk att det går inflation i yrkestitlar som det blir svårt för olika intressenter att hålla isär, dvs. huruvida en viss yrkestitel står för utbildning på gymnasial nivå eller gymnasial särskolenivå. Det råder även tveksamheter kring vad personer som genomgått ett yrkespaket inom komvux som särskild utbildning på gymnasial nivå ska anställas som. Skolverket konstaterar dock att det redan idag finns kommuner som använder titlar i sina lokala paket på gymnasial särskolenivå. Frågan om yrkestitlar för yrkespaket på gymnasial särskolenivå är därför något som Skolverket anser behöver utredas vidare.

Som redovisats under punkten 4.1 Samråd med de nationella programråden ser dessa olika på möjligheterna att ta fram yrkespaket för målgruppen. Det råder tveksamheter kring yrkespaketens tydlighet och status och därmed elevernas anställningsbarhet efter genomgången utbildning.

Skolverket konstaterar vidare att en del programråd inte anser att det i nuläget är möjligt att ta fram yrkespaket med kurser på gymnasial särskolenivå inom vissa branscher. Skälen är olika för olika branscher, exempelvis ekonomiska eller att de arbetsuppgifter som utförs inom yrkesområdet är på en för hög nivå för denna

---

⁵⁶ Myndigheten för delaktighet (2020). *Begränsade livsval*, s.37. Nummer 2020:8 Stockholm.

målgrupp.⁵⁷ Även säkerhetsaspekter har framförts som skäl eller att det är arbetsmarknadens parter som fortsatt måste diskutera denna fråga. Oavsett skälen väcker det frågor om den kunskapsnivå som eleverna har efter genomgången utbildning på gymnasiesärskolenivå i realiteten räcker till för sysselsättning inom det yrkesområde som studerats eller om det är andra faktorer som spelar in.

4.3 Långsiktigt stödjande insatser

Vikten av långsiktigt stödjande insatser kopplade till individen likväl som till arbetsgivaren har lyfts av alla som Skolverket varit i kontakt med i detta uppdrag. Man betonar också att de stödjande insatserna behöver vara långsiktiga, planeras i god tid innan utbildningsstart och fortsätta efter att utbildningen avslutats och en anställning påbörjats. Stödet kan bestå av exempelvis studie- och yrkesvägledning, hjälp med regelverk och tolkning av dessa, studiefinansiering, ekonomisk stöttning till arbetsgivare, handledning med mera. Även socialt stöd kan behövas.

Behovet av att utvärdera insatserna kontinuerligt lyfts också. Även komvuxutredningen lyfte i sitt betänkande vikten av en regelbunden uppföljning av all yrkesutbildning inom komvux som särskild utbildning på gymnasial nivå, och att uppföljningen genomförs och redovisas på ett sådant sätt att effekterna av utbildningen går att följa.⁵⁸ Skolverket gör samma bedömning och vill understryka vikten av att en uppföljning av hur och i vilken utsträckning yrkespaketet används kommer till stånd.

Skolverket konstaterar också att det behövs en större samordning både på lokal och nationell nivå mellan olika aktörer som påverkar målgruppens möjlighet till utbildning och meningsfull sysselsättning. På lokal nivå behöver det finnas samordning mellan arbetsgivare, utbildningsanordnare och arbetsförmedling. På nationell nivå behöver olika myndigheter samordna sig så att regelverk harmonierar fullt ut. Exempelvis kan Försäkringskassans regelverk eller handläggares tolkningar av detta hindra målgruppen från att studera inom komvux som särskild utbildning med bibehållen aktivitets- eller sjukersättning.⁵⁹

När en utbildning påbörjas är det önskvärt att det finns en arbetsgivare som vill ta emot eleven och att det finns ett antal definierade arbetsuppgifter på arbetsplatsen som elevens utbildning matchats emot. Ett exempel där arbetsuppgifter har definierats med hjälp av arbetsdelning är SKR:s projekt Fler vägar in – breddad rekrytering. I detta projekt har ett antal kommuner skapat möjligheter för att fler ska kunna utföra arbetsuppgifter genom att ha sett över och organiserat arbetsuppgifter och yrkesroller. Bredare rekrytering och en mer heterogen personalstyrka har gett flera vinster såsom ökad kvalitet och bättre arbetsmiljö men också minskade kostnader.⁶⁰ Även OECD har i sin granskning av svensk

⁵⁷ Se under rubrik 3.1 Komvux som särskild utbildning och 4.6 Kompetenskrav inom olika branscher.

⁵⁸ SOU 2018:71. *En andra och en annan chans - ett komvux i tiden*, sid 323.

⁵⁹ Skolverket (2021). *Komvux som särskild utbildning – flera hinder på vägen till och under studier*, s.53.

⁶⁰ SKR: [Anställa personer med funktionsnedsättning](#)

yrikesutbildning beskrivit behovet av ökad samverkan mellan skola och arbetsliv i syfte att stärka kopplingen mellan utbud och arbetsmarknadens behov.⁶¹

4.4 Studiefinansiering inom komvux som särskild utbildning

I merparten av intervjuerna och i samverkansmöten med myndigheter och intresseorganisationer framkommer att personer med intellektuell funktionsnedsättning eller förvärvad hjärnskada är en ekonomiskt utsatt grupp i samhället. För målgruppen finns det endast begränsade möjligheter till studiefinansiering. Myndigheters regelverk för ersättningar och det faktum att olika myndigheters regelverk kolliderar, förhindrar målgruppen från att studera inom komvux som särskild utbildning.⁶²

Detta kan leda till att presumtiva elever avstår från utbildning som erbjuds av rädsla för att förlora sin ersättning. Denna problematik lyftes även av komvuxutredningen som konstaterar att möjligheten för elever inom komvux som särskild utbildning att finansiera sina studier inte är likvärdig över landet och att personer ur denna målgrupp som vill studera också måste ha ekonomiska förutsättningar att göra det.⁶³

Komvuxutredningen menar dock att studiestödsmedel i form av lån inte bör utgöra ett alternativ för denna grupp⁶⁴, något Skolverket håller med om. Studier på denna nivå leder inte per automatik till ett arbete och bör därför inte vara finansierat av lån.

En av komvuxutredningens slutsatser var också att eftersom studiefinansiering för denna målgrupp är så bristfällig kan det finnas många individer som inte efterfrågar studier, vilket av många kommuner tolkas som att det inte heller finns någon efterfrågan.⁶⁵

Även föreningen FUB⁶⁶ har uppmärksammat denna ekonomiska utsatthet för personer med intellektuell funktionsnedsättning som vill studera. De konstaterar bland annat att det inte går att kombinera aktivitets- och sjukersättning med studier. De menar vidare att trots att ett flertal utredningar visat på den ekonomiska utsattheten för denna grupp, har ingenting gjorts av staten för att förbättra den ekonomiska situationen.⁶⁷

Även Myndigheten för delaktighet konstaterar i sin rapport *Begränsade livsval* att personer med intellektuell funktionsnedsättning lever i en mycket ojämlig situation i förhållande till andra grupper i samhället och att gruppen har små möjligheter att förändra sin situation. ”Strukturellt låga förväntningar på gruppen i

⁶¹ OECD 2019. *Vocational Education and training in Sweden, Chapter 2.*

⁶² Skolverket (2021). *Komvux som särskild utbildning – flera hinder på vägen till och under studier, s.52.*

⁶³ SOU 2018:71, *En andra och en annan chans – ett komvux i tiden*, s. 130.

⁶⁴ SOU 2018:71, *En andra och en annan chans – ett komvux i tiden*, s. 130.

⁶⁵ SOU 2018:71, *En andra och en annan chans – ett komvux i tiden*, s. 130.

⁶⁶ Riksförbundet FUB (För barn, unga och vuxna med utvecklingsstörning) arbetar för att barn, unga och vuxna med utvecklingsstörning/intellektuell funktionsnedsättning ska kunna leva ett gott liv.

⁶⁷ FUB, *Fångad i fattigdom? Inkomster och utgifter för vuxna personer med intellektuell funktionsnedsättning*, s. 25.

kombination med befintliga stödsystem, utbildningssystem och stöd till arbete och sysselsättning bidrar till att befästa och fördjupa ojämlikheten.”⁶⁸

Elevernas möjligheter till studiefinansiering är något som många som Skolverket mött i detta uppdrag lyfter som mycket problematiskt och är något som bör utredas vidare. Förslag till yrkespaket kommer troligtvis inte att leda till att så många fler personer kommer ut i sysselsättning, om inte de studieekonomiska förutsättningarna för denna målgrupp är lösta på ett tillfredställande sätt.

4.5 Yrkespaket - ett förvirrande begrepp

Under arbetet med detta uppdrag har begreppet yrkespaket problematiserats. Bland annat har synpunkter framkommit om att det finns en risk för sammanblandning med de nationella yrkespaket som idag finns inom komvux på gymnasial nivå. Presumptiva elever, likväl som branschföreträdare, arbetsgivare och myndigheter som till exempel Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan riskerar att missförstå vilken nivå som utbildningen ligger på och vad utbildningen leder till. Skolverket har fått signaler från bland annat de nationella programråden om att den allmänna kunskapen om skillnaden i kunskapsnivå mellan gymnasiesärskola och gymnasieskola är svag eller saknas. Det finns också svårigheter att förstå vad betyg i kurser på gymnasiesärskolenivå faktiskt innebär när det kommer till vilka arbetsuppgifter individen kan utföra.⁶⁹ Skolverket vill i detta sammanhang påminna om skollagens möjlighet för elever att, utöver betyg, få ett intyg över vad utbildningen innehållit och att huvudmannen ansvarar för att elever informeras om möjligheten att få ett sådant intyg.⁷⁰

5. Sammanfattande slutsatser

5.1 Samråd med de nationella programråden

Samråden med de nationella programråden har tydliggjort att branscher ser olika på möjligheterna att anställa vuxna med intellektuell funktionsnedsättning eller förvärvad hjärnskada. Inom några branscher ser man arbetsuppgifter som skulle kunna passa målgruppen, medan andra branscher uppger att det är problematiskt att kunna erbjuda anställning efter avslutade studier. Sammantaget kan konstateras att alla branscher gett uttryck för att man förstår behovet av att kunna erbjuda apl-/praktikplatser och senare anställning för vuxna med intellektuell funktionsnedsättning eller förvärvad hjärnskada, men att flera branscher ser

⁶⁸ Myndigheten för delaktighet (2020). Hämtad 2021-11-08 från <https://www.mfd.se/vart-uppdrag/publikationer/rapport/begransade-livsval/>

⁶⁹ Se under rubrik 3.1 Komvux som särskild utbildning och 4.6 Kompetenskrav inom olika branscher.

⁷⁰ 20. kap. 44 § skollagen

svårigheter med hur man ska komma dithän. Flertalet programråd kan dock tänka sig att fortsätta diskutera frågan.

5.2 Förslag till nationella yrkespaket för komvux som särskild utbildning på gymnasial nivå

Skolverket föreslår inom ramen för detta uppdrag nio yrkespaket. Dessa paket omfattar 300 till 500 gymnasiesärskolepoäng. Poängtalen varierar beroende på paketens karaktär, vilka arbetsuppgifter de bedöms kunna leda till samt elevens och arbetsgivarens behov och förutsättningar.

Utöver paketen, i vilka enbart yrkeskurser ingår, har Skolverket också tagit fram en lista bestående av kurser vars innehåll anses vara viktigt som ett komplement till själva yrkeskunskaperna men som inte direkt kopplas till något specifikt yrkespaket eller gymnasiesärskoleprogram. Denna lista ska ses mer som inspiration än rekommendation. Föreslagna paket kan också kompletteras med yrkes- eller allmänna kurser inom grundläggande eller gymnasial komvux. Med fördel kan även möjligheten till delkurser och/eller orienteringskurser nyttjas.

Skolverket bedömer det vara nödvändigt att de föreslagna paketen kan varieras på dessa olika sätt, både utifrån elevens olika förutsättningar och behov men även utifrån arbetsgivarens behov. För att likvärdigheten över landet ska öka ser Skolverket ändå en vinst i att det finns nationellt rekommenderade förslag med ett fast kursinnehåll att utgå ifrån, för både arbetsgivare och huvudmän för kommunal vuxenutbildning.

5.3 Yrkespaket på gymnasial nivå

I dagens lagstiftning finns inga hinder för att elever med en intellektuell funktionsnedsättning ska kunna läsa kurser på komvux som gymnasial nivå förutsatt att de uppfyller behörighetsvillkoren för den skolformsdelen. Personer med intellektuell funktionsnedsättning kan dock ha mycket ojämn begåvningsprofil och det är således på individuell nivå som det går att identifiera om en elev kan klara vissa delar av befintliga paket, inte på systemnivå. Rektorer, lärare och andra yrkesgrupper inom komvux som särskild utbildning som Skolverket varit i kontakt med anser att befintliga yrkespaket på gymnasial nivå kan ställa för höga krav på elever med intellektuell funktionsnedsättning eller förvärvad hjärnskada. Skolverket instämmer i att det är bättre att en individ ges reella möjligheter att påbörja sin utbildning på gymnasial sarskolenivå för att sedan, om så blir aktuellt utifrån elevens behov och förutsättningar, övergå till utbildning på gymnasial nivå, helt eller i kombination med fortsatt utbildning på gymnasial sarskolenivå.

5.4 Kompetenskrav inom olika branscher

Många branscher ställer relativt höga kompetenskrav för anställningsbarhet. Ofta krävs en gymnasieexamen för anställning. De kunskaper, förmågor och kompetenser som en elev har efter genomgången utbildning på gymnasial nivå ligger på en högre nivå än den som en elev har efter genomgången utbildning på gymnasial särskolenivå. Detta innebär att en elev med gymnasiesärskoleexamen eller motsvarande inte har de kunskaper, förmågor och kompetenser som efterfrågas inom många branscher. Fortsatta diskussioner med och mellan arbetsmarknadens parter bör därför uppmuntras för att definiera arbetsuppgifter och vägar in i arbete även för personer med utbildning på gymnasial särskolenivå.

5.5 Behov av yrkespaket inom gymnasiesärskolan?

Skolverkets bedömning är att gymnasiesärskolans befintliga struktur, utifrån gällande bestämmelser, inte medger yrkespaket inom skolformen.

Det har dock i samråd med företrädare för gymnasiesärskolan framkommit att yrkespaket som består av kurser från gymnasiesärskolan skulle kunna fylla en funktion inom skolformen. Det samma gäller elever inom målgruppen som i stället för ett nationellt gymnasiesärskoleprogram valt en utbildning inom gymnasieskolans introduktionsprogram.

5.6 Långsiktigt stödjande insatser

För att skapa reella möjligheter för personer med intellektuell funktionsnedsättning eller förvärvad hjärnskada att stärka sin ställning på arbetsmarknaden finns behov av långsiktigt stödjande insatser kopplade till individen likväl som till arbetsgivaren.

Skolverket konstaterar att det behövs en större samordning både på lokal och nationell nivå mellan olika aktörer som påverkar målgruppens möjlighet till utbildning och anställning. På lokal nivå behöver det finnas samordning mellan arbetsgivare, utbildningsanordnare och arbetsförmedling. På nationell nivå behöver olika myndigheter samordna sig så att regelverk harmonierar fullt ut.

5.7 Studiefinansiering inom komvux som särskild utbildning

Personer med intellektuell funktionsnedsättning eller förvärvad hjärnskada är en ekonomiskt utsatt grupp i samhället. För målgruppen finns det endast begränsade möjligheter till studiefinansiering. Myndigheters regelverk för ersättningar och det faktum att olika myndigheters regelverk kolliderar, förhindrar målgruppen från att studera inom komvux som särskild utbildning.

Eftersom frågan om studiefinansiering lyfts i de samråd som Skolverket genomfört med myndigheter, huvudmän och andra organisationer, likväl som av Komvuxutredningen och i Skolverkets tidigare redovisade uppdrag görs bedömningen att frågan om studiefinansiering behöver utredas vidare.

5.8 Yrkespaket - ett förvirrande begrepp

Det finns en risk för missförstånd om vilken nivå som utbildningen ligger på och vad utbildningen leder till om begreppet yrkespaket används för sammanhållna yrkesutbildningar även inom komvux som särskild utbildning på gymnasial nivå. Det finns också svårigheter för bland annat arbetsgivare att förstå vad betyg i kurser på gymnasiesärskolenivå faktiskt innebär när det kommer till vilka arbetsuppgifter individen kan utföra. Det finns också en risk för sammanblandning med de nationella yrkespaket som idag finns inom komvux på gymnasial nivå. Skolverket bedömer dock att yrkespaket bör användas som begrepp men betonar vikten av att uttrycket ”yrkespaket inom särskild utbildning” används, för att undvika sammanblandning med redan befintliga paket inom komvux på gymnasial nivå.

Referenser

FUB (2021). *Fångad i fattigdom? Inkomster och utgifter för vuxna personer med intellektuell funktionsnedsättning*.

Funktionsrätt Sverige (2020). *Funktionsrättskonventionen*. Hämtad 21-08-18 från <https://funktionsratt.se/funktionsratt-ratten-att-fungera-i-samhallet-pa-lika-villkor/manskliga-rattigheter/funktionsrattskonventionen/>

Förordning (2015:1047) med instruktion för Statens skolverk.

Förordning (2011:1108) om vuxenutbildning.

Kuczera, M. and S. Jeon (2019). *Vocational Education and Training in Sweden, OECD Reviews of Vocational Education and Training*. OECD Publishing, Paris.

Myndigheten för delaktighet (2020). *Begränsade livsval*. Nummer 2020:8.

Stockholm. Hämtad 2021-02-01 från <https://www.mfd.se/vart-uppdrag/publikationer/rapport/begransade-livsval/>

Skollagen (2010:800).

Skolverket (2013). *Gymnasiesärskolan*.

Skolverket (2021). *Kommunal vuxenutbildning som särskild utbildning Att möta förändringarna inom komvux som särskild utbildning*.

Skolverket (2021). *Komvux som särskild utbildning – flera hinder på vägen till och under studier*.

Skolverket (2021). *Slutredovisning etablering för elever med intellektuell funktionsnedsättning Informations- och fortbildningsinsatser 2018–2021*.

Skolverket (2021), *Nationella programråd för yrkesutbildning på gymnasial nivå*. Hämtad 21-09-29 från <https://skolverket.se/om-oss/organisation/nationella-programrad-for-yrkesutbildning-pa-gymnasial-niva>

Skolverket (2021). *Statistik om gymnasiesärskolan 2020*. Hämtad 21-09-14 från <https://www.jmfal.artisan.se/databas.aspx?sf=gs&hg=L0&vg=Elever&sy=0&varid=1&varid=2&varid=22&varid=21&year=2020&area=&area=99&render=true&mode=1#tab-1>

Skolverket (2021). *Statistik om komvux som särskild utbildning läsåret 2020/21*. Hämtad 21-08-17 från <https://www.skolverket.se/skolutveckling/statistik/arkiverade-statistiknyheter/statistik/2021-03-26-statistik-om-komvux-som-sarskild-utbildning-lasaret-2020-21>

Skolverket (u.å.). *Planera för individanpassning och extra anpassningar inom vuxenutbildningen*. Hämtad 2021-08-17 från <https://www.skolverket.se/skolutveckling/inspiration-och-stod-i-arbetet/stod-i-arbetet/planera-for-individanpassning-och-extra-anpassningar-inom-vuxenutbildningen>

SKR (2021). *Anställa personer med funktionsnedsättning till välfärden*. Hämtad 2021-08-20 från [Anställa personer med funktionsnedsättning](#)

SOU 2018:71. *En andra och en annan chans - ett komvux i tiden*.

Sveriges referensram för kvalifikationer. MYH (2020). Hämtad 21-10-11 från <https://www.seqf.se/sv/Sa-funkar-det/Sa-funkar-det/>

Sveriges referensram för kvalifikationer. MYH (2016). Hämtad 21-10-11 från <https://www.seqf.se/sv/Sa-funkar-det/De-olika-nivaerna/>

SÖ 2008: 26. *Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.*

Utbildningsdepartementet 2020-09-10. Pressmeddelande: *Yrkespaket inom komvux som särskild utbildning ska stärka elevernas möjligheter på arbetsmarknaden.* Hämtad 2021-08-17 från <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2020/10/yrkespaket-inom-komvux-som-sarskild-utbildning-ska-starka-elevemas-mojligheter-pa-arbetsmarknaden/>

Bilaga 1

Förslag på yrkespaket inom komvux som särskild utbildning

Samtliga kurser nedan är hämtade från gymnasiesärskolans ämnesplaner.

Programmet för administration, handel och varuhantering

Inga paket föreslås.

Programmet för estetiska verksamheter

Inga paket föreslås.

Programmet för fastighet, anläggning och byggnation

Baspaket

Fastighetsskötsel, 500 p

Fastighetsskötsel, 200 poäng

Material och verktyg 1, 100 poäng

Måleri 1, 100 poäng

Service och bemötande 1, 100 poäng

Baspaket

Fastighetsskötsel, utomhusmiljö, 400 p

Material och verktyg 1, 100 poäng

Skötsel av utemiljöer 1, 100 poäng

Växtkunskap 1, 100 poäng

Service och bemötande 1, 100 poäng

Alternativa kurser för utbyggnad, fördjupning eller ersättning av kurser i förslagen ovan

Återvinning och kretslopp 1, 100 poäng

Återvinning och kretslopp 2, 100 poäng

Service och bemötande 2, 100 poäng

Programmet för fordonsvård och godshantering

Inga paket föreslås.

Programmet för hantverk och produktion

Inga paket föreslås.

Programmet för hotell, restaurang och bageri

Inga paket föreslås.

Programmet för hälsa, vård och omsorg

Vård och omsorg

Inga paket föreslås.

Hälsa

Baspaket

Bad- och fritidsanläggningsassistent, 400 poäng

För arbetsuppgifter inom fritids- och idrottssektorn, exempelvis bad- och fritids/sportanläggningar.

Fritid och friskvård 1, 100 p

Hälsa 1, 100 p

Lokalvård 1, 100 p

Service och bemötande 1, 100 p

Fördjupningspaket

Bad- och fritidsanläggningsassistent fördjupning, 300 poäng

För arbetsuppgifter inom fritids- och idrottssektorn, exempelvis bad- och fritids/sportanläggningar.

Fritid och friskvård 2, 100 p

Lokalvård 2, 100 p

Service och bemötande 2, 100 p

Skog, mark och djur

Parkarbete

Baspaket

Skötsel av utemiljöer 1, 100 p

Växtkunskap 1, 100 p

Trädgårdsanläggning 1, 100 p

Fördjupningspaket

Skötsel av utemiljöer 2, 100 p

Skötsel av utemiljöer 3, 100 p

Trädgårdsanläggning 2, 100 p

Trädgårdsanläggning 3, 100 p

Trädgårdsodling

Baspaket

Odling på friland 1, 100 p

Trädgårdsodling – grund, 100 p

Växtkunskap 1, 100 p

Fördjupningspaket

Växtkunskap 2, 100 p

Odling i växthus 1, 100 p

Odling i växthus 2, 100 p

Odling på friland 2, 100 p

Arbete på hunddagis

Baspaket

Service och bemötande 1, 100 p

Sällskapsdjur 1, 100 p

Sällskapsdjur 2, 100 p

Fördjupningspaket

Djurens biologi, 100 p

Sällskapsdjur – specialområde, 100 p

Service och bemötande 2, 100 p

Lantbruk

Baspaket

Lantbruksdjur 1, 100 p

Växtodling 1, 100 p

Naturbruksteknik, 100 p

Fördjupningspaket

Biologi – naturbruk, 100 p

Växtodling 2, 100 p

Lantbruksdjur 2, 100 p

Körning – basmaskin 1, 100 p

Arbete i stall

Baspaket

Hästkunskap 1, 100 p

Hästkunskap 2, 100 p

Ridning och körning 1, 100 p

Fördjupningspaket

Djurens biologi, 100 p

Hästkunskap 3, 100 p

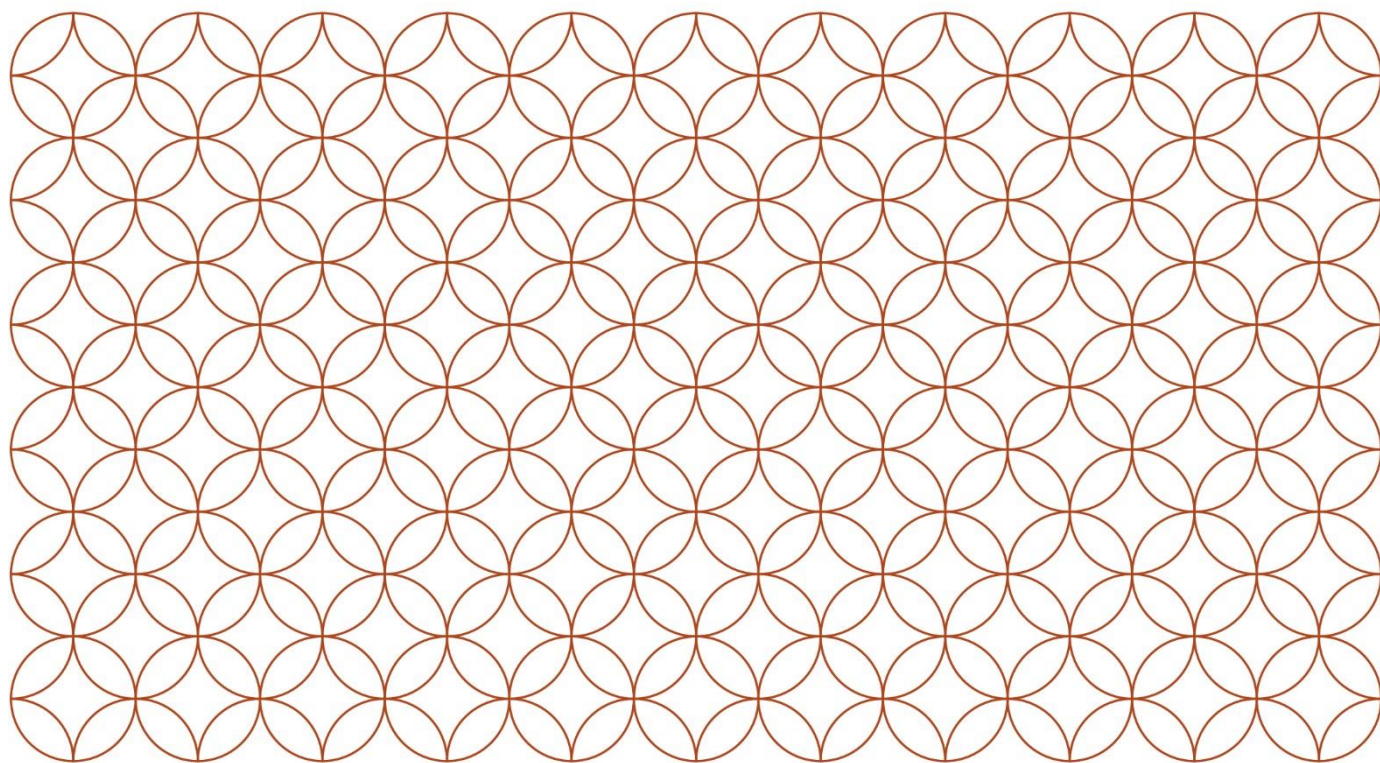
Ridning och körning 2, 100 p

Bilaga 2

Allmänna kurser inom gymnasiesärskolan som kan kombineras med de olika yrkespaketen

- Digital kompetens, 100 p
- Engelska 1, 100 p
- Entreprenörskap, 100 p
- Fritid och friskvård 1, 100 p
- Hem- och konsumentkunskap 1, 100 p
- Hem- och konsumentkunskap 2, 100 p
- Information och kommunikation 1, 100 p
- Information och kommunikation 2, 100 p
- Matematik 1, 100 p
- Samhällskunskap – Arbetslivets villkor, 100 p
- Samhällskunskap – Trafikantkunskap, 100 p
- Samhällskunskap 1, 50 p
- Service och bemötande 1, 100 p
- Service och bemötande 2, 100 p
- Svenska1, 200 p
- Svenska som andraspråk 1, 200 p

Klicka här för att skriva baksidestext.

Skolverket

www.skolverket.se